

Kohtuasi C-283/20**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

25. juuni 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Tribunal du travail francophone de Bruxelles (Brüsseli prantsuskeelne kõrgem töökohus, Belgia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

1. oktoober 2019

Hagejad:

CO

ME

GC

ja veel 42 hagejat

Kostjad:

MJ

Euroopa Komisjon

Euroopa Välissteenistus (EEAS)

Euroopa Liidu Nõukogu

Eulex Kosovo

I. Vaidluse ese ja asjakohased faktilised asjaolud

- 1 Missioon EULEX KOSOVO loodi nõukogu 4. veebruari 2008. aasta ühismeetmega 2008/124/ÜVJP Euroopa Liidu õigusriigimissiooni kohta Kosovos

EULEX KOSOVO (ELT 2008, L 42, lk 92) (edaspidi „2008. aasta ühismeede“). Seda missiooni, mis algul loodi 28 kuuks, pikendati mitu korda.

- 2 Alguses ei olnud missioonil EULEX KOSOVO juriidilise isiku staatust ja ta tegutses oma missioonijahi kaudu, kusjuures see juht vastutas konkreetselt missiooni eest kohapeal, andis kõikidele töötajatele juhiseid ja vastutas eelarve täitmise eest lepingu kohaselt, mille ta oli allkirjastanud komisjoniga; tema ülesandeks oli ka sõlmida lepinguid rahvusvahelise ja kohaliku tsiviilisikkoosseisu liikmetega.
- 3 Missioonile EULEX KOSOVO anti juriidilise isiku staatus ja kohtumenetlusteovõime nõukogu 12. juuni 2014. aasta otsusega 2014/349/ÜVJP, millega muudetakse ühismeedet 2008/124/ÜVJP Euroopa Liidu õigusriigimissiooni kohta Kosovos (EULEX KOSOVO) (ELT 2014, L 174, lk 42) (edaspidi „otsus 2014/349“).
- 4 MJ oli missiooni juht 1. veebruarist 2013 kuni 14. oktoobrini 2014 tingimustel, mida on täpsustatud eelkõige lepingutes, mille ta komisjoniga 1. veebruaril ja 7. juunil 2013 sõlmis.
- 5 Hagejad olid ja mõned on ikka veel tööl Kosovos, olles missiooni EULEX KOSOVO teenistuses rahvusvaheliste tsiviilisikkoosseisu liikmetena ning seda tähtjaliste töölepingutega, mis olid sõlmitud üheks või mitmeks kuuks (kõige rohkem üheks aastaks) ja mida pikendati järjestikusest mitu korda.
- 6 Lepingud, mis sõlmiti ja mida pikendati enne, kui missioon EULEX KOSOVO omandas juriidilise isiku staatuse, koostas ja allkirjastas missiooni juht oma nimel. Seoses lepingutega, mis koostati ja allkirjastati ajavahemikul 12. juunist 2014 kuni 14. oktoobrini 2014, mil missioonil oli juriidilise isiku staatus, tegutses MJ, kes oli tookord missiooni juht, seevastu missiooni „esindajana“, kellel on täieliku esindamise volitus, ja isegi selle missiooni organina.
- 7 2012. aastal tõi erinevate ametikohtade ümberklassifitseerimine hagejate sõnul kaasa nende ametikohtade tööülesannete kirjelduse muutmise ja nende töötasu märkimisväärse vähenemise. Sellele järgnes kolm lepingute pikendamata jätmise „lainet“ 2103. aasta kevadel ja suvel, 2014. aasta sügisel ja 2016. aasta sügisel.
- 8 Hagejad vaidlustavad oma ametikohtade ümberklassifitseerimise (ja oma töötingimuste muutused, mis sellega kaasnesid) ning/või oma lepingute pikendamata jätmise, samuti „staatuse“, mida nende suhtes kohaldatai/kohaldatakse, eelkõige mis puudutab sotsiaalkindlustust.
- 9 Ametikohtade ümberklassifitseerimine ja lepingute pikendamata jätmise esimene laine leidsid aset ajal, mil missioonil EULEX KOSOVO ei olnud veel juriidilise isiku staatust, ja selle toimus missiooni juhi tegevuse kaudu, kes tegutses enda nimel.
- 10 Algul esitasid hagejad hagi ainult nelja esimese kostja vastu:

- MJ kui missiooni EULEX KOSOVO juht ja isik, kes allkirjastas nende lepingud enda nimel, kusjuures tegemist on missiooniga, „*millel ei ole juriidilise isiku staatust*“;
 - komisjon kui volitused delegeerinud asutus, kes on missiooni juhi vastutav ülemus ja kes vastutab missiooni eelarve täitmise eest;
 - Service européen pour l’action extérieure (Euroopa välisteenistus) kui isik, kes vastutab üldiselt tsiviiloperatsioonide juhatamise eest ja konkreetselt 2008. aasta ühismeetme alusel tehtud otsuste eest;
 - nõukogu kui institutsioon, kes nimetas MJ missiooni juhiks ja kes peab vastutama viimase tegevuse eest.
- 11 Need neli kostjat vaidlesid vastu sellele, et asi allub siinsele kohtule, ja viimase pädevuse ulatusele, mis puudutab otsuse tegemist nende vastu esitatud nõuete kohta. MJ vaidles lisaks vastu tema suhtes esitatud nõuete vastuvõetavusele, väites, et ajal, mil missioonil EULEX KOSOVO ei olnud juriidilise isiku staatust, allkirjastas ta hagejate töölepingud äärmisel juhul Euroopa Liidu esindajana ning et sellena ei saa teda pidada isiklikult (omaenda nimel) vastutavaks; ta tugines eelkõige Cour du travail de Bruxelles’i (Brüsseli kõrgem töökohus) (4. koda) 12. detsembri 2017. aasta otsusele kohtuasjas, mille pooled olid ühelt poolt missiooni EULEX KOSOVO endine töötaja ning teiselt poolt missiooni endine juht ja missioon ise, kuigi missioonil ei olnud veel juriidilise isiku staatust.
- 12 Euroopa Liidu institutsioonid vaidlesid vastu sellele, et missiooni EULEX KOSOVO juhid on kunagi olnud Euroopa Liidu esindajad, sest enne seda, kui missioon omandas juriidilise isiku staatuse, oli selle juhtidel sõnaselgelt õigus tegutseda omaenda nimel. Institutsioonid väitsid ka, et algul tegutsesid missiooni juhid *es qualité*, st missiooni EULEX KOSOVO esindajatena hoolimata asjaolust, et missioonil ei olnud (veel) juriidilise isiku staatust – samamoodi nagu juriidilise isiku staatusega ühingu või ametiühinguorganisatsiooni esindajad.
- 13 MJ ja Euroopa Liidu institutsioonid vaidlesid vastu ka nende vastu suunatud nõuete vastuvõetavusele, väites, et missioonil EULEX KOSOVO oli juriidilise isiku staatus ja kohtumenetlusvõime, ta oli ainus, kes peab vastutama volituste täitmisest tulenevate mis tahes nõuete ja kohustuste eest ning seda nii tulevikus kui ka minevikus vastavalt otsusega 2014/349 2008. aasta ühismeetmesse lisatud uue artikli 16 lõikele 5. Selle viimase vastuväite tulemusena esitasid hagejad taotluse kaasata missioon EULEX KOSOVO sundkorras menetlusse.
- 14 Eelotsusetaotluse esitanud kohus määras 1. juuni 2018. aasta kohtuotsusega, millega ta välistas ka missiooni juhi ja Euroopa Liidu institutsioonide vastutuse ajavahemikul alates 12. juunist 2014, vaidluse uuendamise, et pooled arutaksid, kas missiooni juhil olid „volitused“ ajavahemikul enne 12. juunit 2014.

II. Asjakohased õigusnormid

- 15 Ainsad õigusnormid, mis on käsitletaval juhul kohaldatavad, on Euroopa Liidu õigusnormid ja konkreetselt järgmised sätted.

2008. aasta ühismeede (enne 12. juunil 2014 tehtud muudatust)

Artikkel 8

„1. Missiooni juht vastutab EULEX KOSOVO eest ning juhib ja kontrollib seda kohapeal.

[...]

3. Missiooni juht annab juhiseid EULEX KOSOVO kogu isikkoosseisule, käesoleval juhul ka Brüsselis asuva toetusüksuse isikkoosseisule, EULEX KOSOVO tõhusaks läbiviimiseks kohapeal, vastutades missiooni koordineerimise ja igapäevase juhtimise eest, ja järgides tsiviiloperatsiooni ülema juhiseid.

[...]

5. Missiooni juht vastutab EULEX KOSOVO eelarve täitmise eest. Selleks allkirjastab missiooni juht komisjoniga lepingu.“

Artikli 9 lõige 3

„EULEX KOSOVO võib vastavalt vajadusele võtta lepingulisel alusel tööle ka rahvusvahelisi isikkoosseisu liikmeid ja kohalikke isikkoosseisu liikmeid.“

Artikli 10 lõige 3

„Rahvusvahelise ja kohaliku lepingulise tsiviilisikkoosseisu liikmete töötingimused ning õigused ja kohustused sätestatakse missiooni juhi ja isikkoosseisu liikme vahelises lepingus.“

Komisjoni 30. novembri 2009. aasta teatis, milles käsitletakse ÜVJP operatiivmeetmete rakendamise tegelevate erinõunike ja rahvusvaheliste lepinguliste töötajate suhtes kohaldatavaid erieeskirju

- 16 Selles teatises on täpsustatud, et „lepingus nähakse ette, et ÜVJP erinõunikud sõlmivad töötajate puhul, kelle ÜVJP erinõunikud tööle võtavad, töölepingud vastavalt kehtivatele õigusnormidele enda nimel“, et „ÜVJP erinõunik sõlmib enda nimel töölepingu, et võtta isik tööle rahvusvahelise isikkoosseisu liikmena“ ning et „töölepingu isiku töölevõtmiseks ÜVJP erinõuniku rahvusvahelise isikkoosseisu liikmena allkirjastab ÜVJP erinõunik“;

III. Kohtupraktika, mis võib olla asjakohane

- 17 Kohus viitab Cour du travail de Bruxelles'i (Brüsseli kõrgem töökohus) kahele otsusele:
- 12. detsembri 2017. aasta kohtuotsus, millega Cour du travail (kõrgem töökohus) otsustas, et missiooni EULEX KOSOVO teenistuses oleva rahvusvahelise isikkoosseisu liikme tööandja ei olnud enne seda, kui see missioon sai juriidilise isiku staatuse, mitte missiooni juht, vaid Euroopa Liit, mille esindaja missiooni juht ainult oli;
 - 8. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus, millega selle kohtu sama koda teises koosseisus tegi samasisulise otsuse ÜVJP ühe teise missiooni kohta, täpsustades, et tööandja oli „Euroopa Liit, mida esindas komisjon“.

IV. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnang ja suulise menetluse uuendamine

- 18 Lepingute kohta, mis sõlmiti MJ ja komisjoni vahel 1. veebruaril 2013 ja 7. juunil 2013, märgib kohus järgmist:
- MJ allkirjastas komisjoniga 1. veebruaril 2013 ja 7. juunil 2013 sõlmitud lepingud enda nimel ning nende kohaselt eraldati talle tegelikult teatavad eelarvevahendid missiooni vajadusteks, eelkõige töötajate töötasudeks (7. juuni 2013. aasta lepingu artikkel 4), kusjuures ta kohustus ka võtma enda peale täieliku vastuse selle eelarve eest ning see vastutus oli nii ulatuslik, et ta kohustus komisjonile hüvitama kõik summad, mis on talle makstud alusetult või mida ta on kasutanud sobimatul viisil (selle lepingu artikkel 9), ning sõlmima erikindlustuslepingu, et kindlustada oma vastav rahaline vastutus, samuti kõik kahjud, mille ta põhjustab ise (*by himself*) komisjonile või mis tahes kolmandale isikule oma ülesande täitmisel, sh pooltele, kellega ta sõlmib seejuures lepingud (sama lepingu artikkel 12.3);
 - 7. juunil 2013 sõlmitud lepingu artiklis 11.1 on samuti täpsustatud, et erinõunik sõlmib töölepingud oma töötajatega omaenda nimel.
- 19 Kohus märgib ka, et MJ-ga enne 2014. aasta juunit sõlmitud töölepingutes ei ole teda nimetatud mitte ainult tema enda nimega, vaid ka „tööandjana“ ning viidatud ka 7. juuni 2013. aasta lepingu artiklile 11.1, täpsustades, et see võimaldab MJ-l „erinõunikuna sõlmida töölepinguid omaenda nimel“ (lepingute preambuli II punkt).
- 20 Ajavahemiku kohta enne 12. juunit 2014 leidis kohus kohaldatavaid sätteid ja lepinguid arvesse võttes, et hagejad pidasid õigesti MJ isiklikult vastutavaks ning et selle juurde tuleb jääda ka praegu ja seda hoolimata Cour du travail de Bruxelles'i (Brüsseli kõrgem töökohus) 12. detsembri 2017. aasta otsusest.

- 21 Kohus leiab, et ei saa kinnitada, ammuigi veel vähimagi nüansi, kahtluse või täiendava analüüsita, et missiooni EULEX KOSOVO juht oli „selle missiooni täitmisel ainult Euroopa Liidu esindaja“, sest missioonil EULEX KOSOVO ei olnud tookord endal juriidilise isiku staatust, ega eelkõige ei saa otsustada, et tema vastu suunatud hagi on vastuvõetamatu ainuüksi sel põhjusel, et „üldiselt ei saa hagi olla suunatud esindava isiku, vaid ainult [teda] volitanud isiku vastu“, eelkõige seepärast, et on mitmesuguseid juhtumeid, mil „esindaja“ on isiklikult vastutav tegude eest, mis ta tegi teda „volitanud isiku“ arvel, ja/või võib kohtumenetluses selle asemel, et võtta vastutusele teda volitanud isikut, võtta vastutusele teda, kas või ainult selles rollis (*qualitate qua*). Nii on see eelkõige:
- nn „ebatäieliku“ esindamise või nn „mitteesindava“ volituse raames, st just siis, kui esindaja tegutseb enda nimel ja teda volitanud isiku arvel. Niisugusel juhul tekib lepinguline suhe põhimõtteliselt isiklikult esindaja ja tema lepingupartneri vahel, ilma et eksisteeriks nõuded otse esindajat volitanud isiku ja esindaja vahel, samuti *vice versa*;
 - või ka *ad agendum* volituse korral (mida tuleb eristada *ad litem* volitusest, mida kasutatakse eelkõige mitteisikustatud rühmituse esindamise puhul), mille kohaselt võib esindaja olla ametlikult menetluse pool omaenese nimel, kuid teda volitanud isiku arvel, näidates ainult ära oma staatuse.
- 22 Kohus asus seisukohale, et on vaja, et pooled analüüsiksid põhjalikumalt, kas MJ-l oli missiooni juhina „volitused“ ja vajaduse korral, missugust laadi need täpselt olid, ning tagajärgi, mille need talle kaasa toovad, enne kui kohus teeb lõpliku otsuse küsimuses, kas MJ võib/peab pidama endiselt kostjaks või ta peab jääma kostjana menetlusest välja põhjusel, et ta tegutses tookord tõesti ainult Euroopa Liidu nimel ja arvel (ühe ja/või teise institutsiooni sekkumisega, kes on samuti kohtuasja pooled) täielike esindamisvolituste raames. Eelotsusetaotluse esitanud kohus määras seega suulise menetluse uuendamise.

V. Poolte seisukohad

- 23 Hagejad paluvad, et nende hagid Euroopa Liidu institutsioonide vastu tunnistataks vastuvõetavaks osas, milles need puudutavad missiooni juhi mis tahes akti/meedet/rikkumist. Teise võimalusena paluvad nad, et menetlus peatataks kohtuasjas T-602/15 RENV kohtuotsuse langetamiseni, ning kolmanda võimalusena, et nende nõuded tunnistataks vastuvõetavaks osas, milles need on suunatud MJ vastu.
- 24 MJ palub kohtul tunnistada tema vastu suunatud nõuded vastuvõetamatuks. Ta arvab nimelt, et hagejate tööandja on kõikide asjaomaste lepingute puhul missioon Eulex Kosovo.
- 25 Euroopa Liidu institutsioonid leiavad, et nad ei ole hagejate tööandjad, ning paluvad, et nõuded, mis on nende vastu töölepinguga seotuse alusel esitatud, tunnistataks vastuvõetamatuks või vähemalt põhjendamatuks.

- 26 4. juuni 2019. aasta kohtuistungil olid pooled samal arvamusel, et küsimus, kas missiooni juhil olid volitused, mis laadi need volitused olid ning missugused on selliste volituste tagajärjed, tuleb esitada eelotsuse küsimusena Euroopa Liidu Kohtule, sest sellele vastamiseks on vaja tõlgendada ELTL artikli 267 alusel akte, mille on vastu võtnud liidu institutsioonid, organid või asutused. Kohus nõustus nende ettepanekuga.

VI. Eelotsusetaotluse põhistus

- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus ja Euroopa Liidu Kohus on juba pidanud tegema otsuseid erinevates kohtuasjades, mis puudutasid missiooni EULEX KOSOVO või muid sama liiki missioone, ning seda selliste rahvusvaheliste tsiviilisikkoosseisu liikmete algatusel, kes on missiooni huvides tööle võetud.
- 28 Neil ei ole siiski veel olnud võimalust arutada küsimust, kes on niisuguste töötajate tööandja ja/või kes oli esindaja ajavahemikul enne seda, kui missioon omandas juriidilise isiku staatuse, samas kui missioon võis juba töötajaid tööle võtta lepingutega, mida tegi missiooni juht, kes allkirjastas lepingud oma nimel, ning töötajad töötasid juba tegelikult missiooni teenistuses.
- 29 Selle kindlaks tegemine on käsitletaval juhul hädavajalik, et hinnata, kas teatavad – nii MJ kui ka Euroopa Liidu institutsioonide vastu suunatud – nõuded on vastuvõetavad ja/või põhjendatud osas, milles need puudutavad ajavahemikku enne 12. juunit 2014.

VII. Eelotsuse küsimus

- 30 Võttes arvesse eespool esitatud asjaolusid, esitab kohus Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas nõukogu 4. veebruari 2008. aasta ühismeetme 2008/124/ÜVJP Euroopa Liidu õigusriigimissiooni kohta Kosovos EULEX KOSOVO (enne selle muutmist nõukogu 12. juuni 2014. aasta otsusega 2014/349/ÜVJP) artikli 8 lõiget 3 ja artikli 10 lõiget 3 – vajaduse korral koostoimes kõigi muude sätetega, mis võivad olla asjakohased – tuleb tõlgendada nii, et nendega on missiooni juhile, kes tegutseb oma nimel ja arvel, antud ajavahemikul enne 12. juunit 2014 missiooni EULEX KOSOVO teenistusse tööle võetud rahvusvahelise tsiviilisikkoosseisu liikmete tööandja staatus, või – võttes eelkõige arvesse ühismeetme 2008/124/ÜVJP artikli 8 lõiget 5 ja artikli 9 lõiget 3 enne selle muutmist 12. juunil 2014 – nii, et sellega on tööandja staatus antud Euroopa Liidule ja/või Euroopa Liidu institutsioonile (näiteks Euroopa Komisjon, Euroopa Liidu Välisteenistus, Euroopa Liidu Nõukogu või mis tahes muu institutsioon), mille arvel missiooni juht kuni selle kuupäevani tegutses selle volituste, volituste delegeerimise või mis tahes muus vormis esindamise teel, mis tuleb vajaduse korral kindlaks määrata?“